

Ára 3 lei

487617

1935.
április
7.

I. évf. 12. sz.

1935.
április
13.

==== BÁRDOS LÁSZLÓ HETILAPJA ====

Bérmozgalmak Oradeán

Erdei Ferenc: Kezden irni az erdélyi fiatal lírikus

Demeter János: A költségvetés izzasztójában

A jogászok és ügyvédek harca

Cseresznyés Sándor: Mr Thomson rendet csinál

Max Werner: Páris ellentámadásban

Keleti Sándor: A szalonképes Mumus

A zsentri és a mágnás küzdelme
Magyarországon

Kit tesz lóvá Vaida

Forbát Imre: Uj költők éneke (vers). Fórum: Szabó János: A gépember. - Imre Andor és képei - Szerkesztőségi posta, stb. stb.

Munkásmozgalmak Oradeán

A munkásság meg megújuló mozgalmi az életszínvonal megvédéséért és emeléséért Oradeán éppen úgy, mint országosan, új állomáshoz érkeztek. A mozgalmak kiváltó oka az újabb gazdasági válság, amely követte az 1932—34 évi általában vérszegény fellendülést. A válság alkalmom arra, hogy a tőke elsősorban a munkabérek rovására profitáljon, vagy legalább is a profit régi mértékét megtartsa és a lei vásárló erejében történt ingadozást a bérfizetések terhére számlázza. Romániában a válság mint az államhaztartás és a külkereskedelem válsága jelentkezett. Ennek lett következménye: a fogyasztási adók emelése és az áru-behozatal nagymérvű megszorítása, amit az árak gyors emelkedése követett. Az áremelkedések okaira élesen mutat rá az *Universul* folyó évi március 31-i száma, amelyben ezt írta: „A drágasági hullám nem lesz feltartóztatható bármennyi megtorló intézkedést is helyez kilátásba az ipar és kereskedelemügyi miniszter ur, ... midőn az állam maga a főbűnöse az élet megdrágulásának“. Így a kormányintézkedések, a kartellek és a haszonleső spekulánsok által létrehozott drágaság már akkor is indokolttá tenné a munkásság bérköveteléseit, ha a gyárosok nem lépnének fel újabb bérleszállítási törekvésekkel. E két tényező az, ami a bérmozgalmakat kiváltotta, hiszen a munkásosztály életszínvonala az évtizedek pusztító válságideje alatt odáig süllyedt, hogy itt már nincs tovább. A bér és munkaidő 40 től 80 százalékig csökkentette ugyszólván minden iparágban az 1929-es állapotokhoz képest a munkásság kereseti lehetőségeit. Képzett és gyakorlott szakmunkások olyan nevetésesen csekély órabért, 4—5 leit kapnak, amit valaha tanulók kaptak. *A munkásnők heti keresete 100—200 lei körül mozog* és csak kevés kiváltságos keresi meg a heti 400—500 leies létminimumot. Ugyanekkor a munkanélküliség is ránehezedik az amugy is teljesen alacsony keresetekre, mert a nemkereső családtagok is a még dolgozó keresetéből kell hogy éljenek. Ha most tekintetbe vesszük, hogy az elsőrendű szükségleti cikkek árai már az 1929-es színvonalhoz közelednek és határozott irányzatot árulnak el, hogy azt meg is haladják, úgy érthető a munkásságnak az az egyre erősebben megnyilvánuló elhatározottsága, hogy

életszínvonala további lerontását megakadályozza.

Ilyen feltételek mellett indultak meg Oradeán azok a mozgalmak, amelyek ma valóságosan társadalmi életfolyamatok és utját állják annak a másik folyamatnak, amelyek végső fokon a dolgozó osztályok fizikai és szellemi pusztulására vezetnek.

Az építőmunkások voltak az elsők, akik a múltévi tapasztalatokon okulva, jóelőre megindították a mozgalmukat a bér és a munkafeltételek kollektív szerződéses szabályozására.

A másik szezoniparág a festők és mázolók követték példájukat. Mozgalmuk eredményes volt, mert előnyösebb munkafeltételeket és óránként 2 lei béremelést értek el.

Indulóban, illetve már folyamatban van a szabó, a pincérek, a esizma-diák, (ezek már eredményt is értek el) és a kereskedelmi alkalmazottak mozgalma. Azonkívül mozgelom volt illetve van több kisebb és nagyobb üzemben. A legtöbb mozgalom kollektív szerződés megkötése céljából indul, azaz annak a betartásáért. Egyidejűleg utat tör magának az a meggondolás is, hogy óvatosságnak kell lenni, hosszulejáratu szerződések megkötésénél, mert a helyzet gyorsütemű változásával a szerződés megkötői a munkásság kezét, különösen ha nincsen elég hajlékonyan megszerkesztve és nehezek a felmondás feltételei. A munkásság követeléseit és harci módszereit a törvényes keretek között mozognak, annál is inkább, mert ma erre van lehetőség. A Vlahuța utcai munkásotthonban székelt „Nemzeti munkásszövetség“ támogatja a nála szervezett üzemek munkásainak a követeléseit, épügy mint a munkaügyi inspektorátus. Nem fér e cikk keretébe azoknak a körülményeknek a részletes tárgyalása, hogy miért mutatnak a kormány és a hatóságok általában jóindulatot a munkásmozgalmak szemben. De bizonyos, hogy megvannak az okok a jóindulatra és ez a finánc-tőke és a vele érdek-közösségű külföldi nagy tőke harcának egyik része a belföldi kis és közép tőke ellen. Másik ok az engedékenységre azok a belső ellentétek, amelyek az uralkodóosztály különböző pártjait oly végső élességgel hajtják egymás ellen, mint a sibiui uccai útközések példája, ahol a vaidista csoport Maniu paraszt tömegeivel ütközött össze.

Ezek a szempontok szerepet ját-

szanak a ma Erdélyben legjelentősebb munkásmozgalmánál, mint a Phöbus vasöntőde és munkásainak sztrájkja is. A sztrájk a munkásság részéről az újabb bérrédukción ellen folyik, követelésük 10 százalék béremelés ellentétben az olasz bankérdekeltséget képviselő igazgatóság 15 százalékos bércsökkenésével szemben.

A Phöbus munkásai fegyelmetlenül állják a harcot 2 hét óta és elvannak szánva kitartani a teljes győzelemig. Az igazgatóság eddigi kísérletei, hogy a sztrájkolókat egy-ségfrontját hamis híresztelésekkel a sajtón keresztül, egyénenként a sztrájkolókra gyakorolt terrorral, idegen sztrájkőrökkel és a megfélemlítő és egyéb eszközeivel megrontsa, teljesen sikertelen maradtak.

Az pedig, hogy a mesterek sztrájk-törővel dolgozzanak nevetésbe ful, mert kiderül, hogy a gépmester ha darabszámra dolgozna, mint a munkások, akkor még egy harmadéves tanuló keresetét sem kaphatná meg. A tanulók dolgoztatása nemcsak eredménytelen és erre fel kell hív-nunk a munkaügyi inspektorátus figyelmét, ha nem törvénybeütköző is, amennyiben az ipartörvény tan-cokok dolgoztatását csak meghatá-rozott számú felnőtt munkás mellett engedi meg.

Ha a kormány és a hatóságok nemcsak bizonyos felülről jövő nyomás alapján támogatják a sztrájkot, ami nem egészen ellenőrzött hírek szerint a nagy Resica concern urától ered, akik az oradeai vasöntődét véglegesen beakarják olvasztani a concernbe és magasabb szempontokból az ország belsejébe akarják áttelepíteni ezt a gyárat, akkor nem tehetnek egyebet, minthogy továbbra is tiszteletben tartsák a törvényes kereteket, amelyek között a munkásság kényeréért és jogaiért harcol. A nemzeti munka érdekei nem azonosak a Resica concern és mögötte álló párisi Rotschild bankház érdekeivel, sem pedig az olasz fasiszta imperiálisták háborús céljaival: a nemzeti munka igazi védelme a vasöntőde román—magyar és bármilyen nemzetiségű munkások védelme, akik mögött felsorakozik ugy Oradea, mint az ország dolgozó munkásságának és polgárságának a szolidaritása nemzeti, vagy bármily más külömb-ség nélkül.

DEMETER JÁNOS:

Amitől mindnyájan izzadhatunk:

A költségvetés

A költségvetés kemény dió, amelybe eddig még minden kormány beletörte a fogát. Nehéz feladat ez, hisz egyensúlyba kell itt hozni azt az egyre jobban tátongó aránytalanságot, ami a lakosság csökkenő fizetőképessége és a folyton jobban emelkedő kiadások között van. Az állam kiadásai nem mutatnak hajlandóságot a csökkenésre, ezzel szemben a gazdasági viszonyok nem javultak s az adófizetők fizetőképessége ujságiró zsargónnal szólva, „a mélypontra szállott”.

A jelenlegi kormány idején a krízis még jobban kieleződött. A külföldi cikkeket megdrágító kontingentálási rendszer, a munkanélküliség növekedése, tiszviselők és nyugdíjasok pontatlan fizetése megbénították az eddig még valahogy vánszorgó gazdasági életet. A kormány sokáig tanácstalanul állott és valami megváltó ötleten törte fejét, mert nem akart az adók felemelésének banális eszközéhez nyulni. Ez az intézkedés kellemetlen volt a pártnak azért, mert — mikor ellenzékben volt — az adók felemelése miatt többször támadta az akkori kormányt. De — bármennyire is szeretett volna eredetibb lenni, — a végén mégis kénytelen volt „a jól bevált eszközöz” folyamodni: felemelte az adókat és megszigorította azok behajtását. Victor Antonescu, az új pénzügyminiszter egyszerre talán nyolc vagy kilenc törvényjavaslatot nyújtott be a parlamenthez, amelyek mind vagy a meglévő adókat emelik fel, vagy új adónemeket létesítenek. Egyik törvényjavaslattal megszüntetik az új házak adómentességét. A törvény ezt természetesen nem mondja ki ilyen nyersen; a paragrafus az eddigi egyszázalékos statisztikai illeték tíz százalékra való felemeléséről beszél s a rendes házadra kivetett statisztikai illeték pedig szintén nem több tíz százalékánál. Egy másik törvény a cukor fogyasztási adóját, egy harmadik a petróleum, az élesztő és a liszt fogyasztási

adóját emeli fel. Mondanunk sem kell, hogy ezeket az adótöbbleteket, tekintettel arra, hogy csupa fontos cikkről van szó, a dolgozó tömegek fogják viselni. A pénzügyminiszter módosítja a szeszmonopólium és a forgalmi adó törvényét is, melyeknél az adóilletékek szintén nagyobbak lesznek az eddigieknél.

E nagyfokú adóemelések a polgári ellenzék sorában is élénk tiltakozást váltottak ki. Persze: ha ez az ellenzék kormányra kerülne, ő is ugyanazt tenné. Egyelőre azonban ki kell használni az általános elkeseredést és — a közlegő választásokra való tekintettel — igyekezni kell megszerezni a tömegek szimpátiáját. Az ellenzék hangokat a kormány azzal szerelte le, hogy úgy állította be a közterhek emelését, mintha azok nem a fogyasztó tömegeket, hanem a nagytermelőket és a kereskedelmet sújtanák. A kormány szerint a közvetítők érdemtelenül nagy profitot húznak; az élesztőgyárosok például ötszáz százalékot keresnek cikkeiken. Itt tehát nyugodtan lehet emelni az adókat.

Persze a kérdés valójában egészen másképpen áll. A fogyasztási adók ugyanis valójában nem a gyárosokat, nem a közvetítő kereskedelmet, hanem a fogyasztó tömegeket sújtlják. Mert mihelyt

emelkednek a fogyasztási adók, a kereskedők, gyárosok rögtön föl emelik az árakat s a megnagyobodott terheket áthárítják a széles néprétegekre. A cukor fogyasztási adóját be se vezették még s a cukorárak máris emelkedtek. S míg az adóemelés csak egy százalékot tett ki, addig a cukorárak kilenc sőt vidéken tíz lejjel drágultak. Az adóemelés ilyenformán alkalmat nyújtott nekik arra, hogy profitjukat növeljék.

Széles néprétegek jövedelme állandóan csökkenőben van, az árak ennek ellenére mennek fel felé. Nemrég összeállítottak egy bizottságot, amely egyes árucikkekben (gyapot) megállapítja az árakat. E bizottságban kizárólag az érdekelt gyárak képviselői foglalnak helyet.

Az új adókat azonban már nem a kereselből, hanem a tömegek apró tőkéiből veszik el. A tiszviselő létminimumát, a munkás és kisiparos kis külvárosi házat, a paraszt hold földcsékjét nyomorítják meg vele. A leszegényedett kispolgári osztály még türelmeltlenebb lesz a mai állapotok miatt, mint amilyenek a gyárakban dolgozó rétegek, amelyek évszázad alatt edződtek meg a szenvedésekben.

Kit tesz lóvá Vaida?

Bármennyire hangoztatja Vaida, hogy nem fél, ha a kisebbségek a Népszövetséghez fordulnak, a nemzetiségek vészes nyugtalansága mégis láthatólag aggasztja. Pár héttel ezelőtt Hatiegan exminiszter óriási kirohanást intézett a kisebbségek ellen. „Harcolni fogunk” mondotta, minden erőnköl a csaló, gazember zsidók, örmények, bolgárok és más ehhez hasonló sőpredékek ellen”. E szavak

nyomdafestéket is láttak a Patriában, sőt az élesebb kifejezéseknek valamivel több és sötétebb festék jutott. Érdekesek a kirohanás epilógusai is. A Patria megjelenése után Hatiegan bizalmasa felkereste egyik zsidó lap szerkesztőségét s arra kérte a főszerkesztőt, hogy — Hatiegan volt miniszter kedvéért — ne közölje le a kirohanást teljes terjedelmében.

Az eset persze megdöbbenetle

a többi nemzetiségeket is. Le-csendesítésükre Hatiegan újabb követéket küldött a magyar lapok redakcióiba, akik a megdöbbenést azzal próbálták le-szerelni, hogy megnyugtatták az újságírókat: kár a dologból ak-kora lármát csinálni, hisz a nu-merus valachicus csak a zsidók ellen irányul. Egyes cluji lapok kétes magatartását lehet, hogy nem is alaptalanul magyarázzák a vaidisták ilyen akciójával.

A Patria egyik száma már vígan kiabálta, hogy a szászok nincsenek a numerus valachicus ellen.

Most már tulajdonképpen kit hitegetnek és kinek mondanak igazat? A nemzetiségek polgári vezetői Hatieganék, Vaidáék strohmanjainak kulisszamögötti igéretével a zsebükben s talán egy kis kárörömmel is abban reménykednek, hogy nem őket, hanem a másik nemzetiséget csapták be.

Persze: az igazság az, hogy az összes nemzetiségeket igye-keznek becsapni, a magyart, a szászt, a zsidót s a többieket egyaránt. Vaidáék kulisszamögötti tárgyalásai nem egyebek manővereknél, melyekkel redak-ciókon s a polgári vezetőkön keresztül igyekeznek elgáncsolni a nemzetiségek egységfrontját a rohamozó fasizmus ellen. Ne felejtjük el azt, hogy a numerus valachicus mozgalom végső célja a faji egyeduralom, mely a kezdeményező aka atától füg-getlenül minden nemzetiségi jog elsőprérével fenyeget.

De nemcsak a kiseb ségek felé taktikáznak Vaidáék, hanem azok felé a románok felé is, akik hazafizs vagy más termé-szetű aggodalmak miatt huzó-doznak a numerus valachicus-tól. Ezek előtt úgy állítják be a numerus valachicust, mintha az nem a szélsőség diadalát jelen-tené, hanem ellenkezőleg „nor-malizálni” igyekszik a szélső-ségeket. A román ifjuság, — mondják Vaida fogadott próká-torai — anyagi kilátástalanságá-ból nacionalista forradalomban keres kiutat. Ez a kiút pedig ismeretlen és veszedelmes utakra sodorná Romániát. Vaida éppen ezt a veszedelmet igyekszik át-hidalni akkor, amikor ezeket a fiatalokat nacionalista jelszavak segítségével a maga öreg mér-

séklete alá gyűjti és új célok felé irányítja.

A nacionalista fiatalok, akik „viharosnak akarnak kirobbanni” hisznek Vaidának és mögéje állnak. Ez az érvelés nem egyéb a jóhiszemű ifju nemzedék meg-tévesztésénél.

Jóakarója az ifjuságnak az volna, aki támogatná őket a rendszer elleni harcban s ezt a harcot igyekezne megtisztítani

azoktól az előiféle-ektől, amelyek támasztékai ennek a rendszer-nek. Vaida azonban éppen eze-ket az előítéleteket bátorítja fel bennük és irtani igyekszik a társadalom felváltására való tö-rekvéseket.

A numerus valachicus tehát nemcsak a kisebbségeket, de a románságot is becsapja. És pe-dig azokat a rétegeket teszi lóvá, akiknek védelmével hival-kodik.

Fórum

Egy olvasónktól kaptuk ez az érdekes kis cikket.

A gépember

A napisajtóban Amerikából jövő hírként olvashatjuk, hogy ott mun-kanélküliek szétrombolták és fel-gyújtották a gépembert. Az elke-seredésből fakadó cselekedet nem ujszerű a gépek történetében, mert így történt Angliában is az első szövöszékekkel és azóta mégis már több millió szövöszék dolgozik a föld kerekiségén.

Semmi kétség ahhoz, hogy így el fog terjedni az emberformájú gép is, vagyis a gépember, dacára annak, hogy még a gyárja is le-égett, mert a géptechnika fejlődé-sét semmi sem állíthatja meg teljesen, csak egy időre vissza-tarthatja. De hát nézzük meg kö-zelebről a dolgot, hisz közöttünk élnek már az emberformájú gép-nél sokkal nagyobb emberi erőt pólló gépek és ezeket mégsem törlik össze az emberek. Ennek oka az, hogy ezeknek nincs em-beri formájuk és a primitív agyu ember ezekben nem lát közvetlen ellenséget. Történetesen ha nem emberi formára csinálta volna az amerikai gyáros a „robotembert”, hanem asztal, láda, vagy egyéb formájú automatát csinált volna, a tömeg talán tovább hagyta vol-na gyártani őket. De mivel em-beri formát adott neki, a tudatlan emberek tönkretették.

Gondolkodó ember elítéli az ilyen teljesen céltalan cselekedé-teket, a gépeket nem összetörni-hanem szaporítani kell. Azonban

ezzel párhuzamban az emberi társadalmat kell átalakítani olyan-formán, hogy a gép nem álka, hanem áldása legyen az össz-emberiségnek.

Mert mi is tulajdonképpen a gépember? Minden gép és erő-jármű, ami emberi erőt helyettesít, gépember, ha nincs is emberi formája. Mert míg az amerikai „robot” csak egy és legfeljebb tíz embert pótol; a mai modern ha-risnyakötőgép száz embert pótol és van gép ami ezer, sőt tízezer ember helyett dolgozik. A végle-lenig lehetne erőgépeket felsorolni, amik emberi erőt pótolnak, melyek ma már nélkülözhetetlenek a fej-lődő emberi társadalom számára és ezeket mégis állandóan szapo-ritani kell és az emberiség szol-gálatába kell állítani.

Azonban ez csak kollektív tár-sadalomban válik lehetségessé. Mert a mai társadalom akadályozza a továbbfejlődést. Mert ma, midőn a technikai fejlődés, pél-dául az építőiparban kitermelte a legtökéletesebb villanyerejű építő-gépeket, még mindig a vállon hordják fel az emeletekre a mal-tert és téglát az emberek, mint az ókori rabszolgák. És így van ez minden iparágban és a mezőgaz-daságban is, hol a legmodernebb szántó, vető és arató gépek van-nak feltalálva, még mindig van; ahol faekével szántanak és lóval nyomtatnak.

Tehát az embernek a gépben nem ellenséget kell látnia, hanem segítőtársat a javak előteremtésé-ben. A gép áldása az emberiség-nek, csak kellőképpen kell a termelvényt elosztani, mindnyájunk javára és hasznára egyaránt.

Szabó János

ERDEI FERENC:

Kezden írni az erdélyi fiatal lírikus

(Válasz Korvin Sándornak)

Azt kérdezed: „Mihez kezdjen az erdélyi fiatal lírikus?” A fenti választ szinte Te magad adtad meg, amikor cikkedben megteszed az első lépést a probléma megoldásához. *Írjon. Írjál, Írjunk* — úgy, hogy kifejezzük és igeneljük önmagunkat: a fiatal erdélyi lírikust.

Rég túl vagyunk a vitán, van-e erdélyi irodalom, erdélyi művészet? Ami irodalmi és művészi alkotást Erdély városiban és falvaiban hoznak létre, ismert és ismeretlen szerzők, az — ha tényleg irodalom és ha tényleg művészet — azaz egyes folytatását és továbbvitelét jelenti az emberiség és különösen az erdélyi népek eddigi kulturális fejlődésének egyrészt, másrészt megfelelő az Erdély lakosságát alkotó néptömegek kulturális szükségleteinek — úgy, az erdélyi irodalom és erdélyi művészet. Persze, ez az erdélyi irodalom és művészet is, lehet, sőt egy része annak a kifejlődésben lévő, határokon túlható és népeket összekötő nagy, új kultúrának, mely nem Erdélyben, hanem egy osztályban, mely nyomoron, elnyomottságon, harcban és sikereken keresztül kivezeti az emberiséget onnan, ahova eddigi vezetői juttatták.

Azt hiszem, a fentiek csak a kérdés formális tisztázása kedvéért kellett leírnom. Te magad épp oly jól tudod azokat, mint én. Kérdés feltevésed, magában hordja a feleletet, mint ahogy minden helyesen feltett kérdés általában. Azt mondod: „Az erdélyi fiatalok közt — a haladó vonalon is — a líra a leggyakoribb irodalmi megnyilvánulás.” Ez igaz. Akkor is igaz, mikor az erdélyi fiatal prózában ír. (Lásd pl. Szilágyi Andrást). Te ezt természetesnek találod, sőt szükségszerűnek. Ebben is van valami. De remélem nem gondolod, hogy „a fiatalok javarészt lírára hangolt lelkiülete” elegendő alap arra, hogy megengedjessék, hogy a fiatal erdélyi irodalom egyéni lelki problémák szűk körébe ragadjon még még akkor is, ha az

oily szépen és igaz módon van megírva, mint a Te versed, a Korunk 1934. decemberi számában. Látod jól, hogy a lírikusnak ki kell lépni önmagából, elindulni... De hová? Kérdezem. Te ugyanis itt a kérdés feltevése helyett, ami magában hordaná a választ magvat is, arról beszélsz, hogy a fiatal erdélyi, az európai értelemben vett baloldali kulturélet lehetőségeitől meg van fosztva. Sőt, amit már nem vártam volna tőled, a „hagyományos” párisi utazásról is beszélsz. Először: nem felel meg a valóságnak a fenti idézett állításod. Mert: pl. Berlinben élve is lehet rothadni. (Lásd: Erich Kästner), vagy egy európai, sőt egy Dnyeszteren túli utazás után is ki lehet kötni az „Universum” hasábjain, mint denúciáns és provokateur, lásd Panait Istrati. Viszont a „Nincs megállás” szerzője, Nagy István, aki munkás és mint ilyen nemcsak az „európai értelemben vett baloldali kulturélet” lehetőségétől van és volt megfosztva, hanem információim szerint „horribile dictu” az akadémia helyesítési szabályaival is hadilábon áll, — megirt egy regényt, mely irodalmi mű Erdélyben és Erdély, sőt Románia határain túl is, a fenti értelemben.

Ne álltassuk magunkat holmi „baloldali kulturélet” frázisokkal és ne kacsintsunk még gunyosan sem Hatvány felé. Hagyjuk a Hatványt az ő kulturájával együtt ott, ahova jutottak: a történelem szemétdombján. Mi inkább ragadjuk meg magunk is a seprüt, amely megtisztítja az utat az új kultúra, a mi kultúránk, a tömegek kulturája felé.

Ne legyünk baloldaliak sem. Nincs bal, meg jobb, csak egyenes ut van, amelyre jobbról balról, mindenüttinnen rá kell lépni és ráfognak lépni azok, akik előre akarnak haladni. Mi pedig, akik azt szeretnők hinni, hogy már látjuk az utat magunk előtt és rá is akarunk lépni, ne zárjuk el magunktól a többieket azzal, hogy egy helytelen és idejét-

multa kifejezéssel baloldalinak nevezzük magunkat. Valljuk, hogy a munkásosztályhoz és annak az új, születő kulturájához akarunk csatlakozni és Nagy Istvánokkal együtt akarunk harcolni. De nem utasítunk vissza, hanem együttműködésre hívunk fel mindenkit, legyen az magyar, román, zsidó, vagy éppen száz Erdélyben, függetlenül politikai világnézettől, meggyőződéstől, vagy pártállástól.

Azt mondod: „Tanuljon” (ugyanis a fiatal erdélyi lírikus) Persze, hogy tanuljon és ez ellen semmiféle „türelmetlenség (magyarul: önfegyelmetlenség) nem kifogás. Tanulni kell, még pedig: tartalmat és formát. De tanulni, — bármit — csak cselekedve lehet. Tehát első sorban: írni. A további gyakorlati kérdés: mit írni, kinek és hogyan. A tömegeknek akarjuk írni ezt, ami őket érinti, amit éreznek, de nem tudnak, — tudnak, de nem fejeznek ki, végül — talán ki is fejeznék, de kell hozzá megfelelő forma, amiben az mindenkihez eljuthat, mindenki megértheti. Így következik a tartalomtól a forma, a lényegtől a megnyilvánulás. A lényeg a tömegek helyzete, a fennálló létüknek tarthatatlansága és az ebből fakadó szükségszerű harc, helyzetük megváltoztatásáért. A lényeg általános, helyi, vagy országos kereteken túlnövő, a társadalom belső ellenmondásából fakadó osztályellentét, jelenléte mindenütt szükségszerű. A megnyilvánulást országos és helyi viszonyok határozzák meg, alakulása számtalan véletlenül egybeeső körülmények egymásra való találásától függ, tehát esetleges.

A művész feladata tehát: ábrázolni az esetlegesben a szükségszerűt, az egyéniben az általánost, ami ugyanaz, megtalálni és mindenki számára érthetően, egyértelműen és meggyőzően felmutatni a társadalmi valóságot, abban a megnyilvánulási formában, amely maradéktalanul fejezi ki azt.

Ha tehát fentebb civálasztottam

a tartalom és forma kérdését, — azt hiszem, ezzel sem mondok neked újat — ez csak az érthető kifejezés pillanatnyi szükségességéből fakadt, de nem azért, mert a kettő egymástól elválasztható.

Igy állana a dolog elméletileg. A pillanatnyi gyakorlat, hogy „mihez is fogjon a fiatal erdélyi lírikus?” Mást követel. Kevesebbet, hogy egyáltalán legyen valami. Sem a költő önmagától, sem az olvasó a költőtől nem várja még el és nem is várhatja el, hogy a tartalom és forma egysége a valóság maradéktalan, műveszi visszatükrözése legyen, egy rekonstrukciója a valóságnak szavakkal a papíron, vagy vonalakkal és színekkel a vásznon.

Az erdélyi fiatal lírikus, vagy művész általában betölti a hivatását akkor, ha tartalmat ad egyáltalán, olyanformában, mely akarmilyen mértékben is tudatosítja a tömegekben a létüket és azt, amivé lenniük, vagy amit tenniük kell.

Max Werner:

Páris ellentámadásban

Hitler védkötelezettségi törvénye olyan sokkot idézett elő Franciaországban, mely nemcsak hangulat kitörésre szorítkozik. Az ellenállás mindenütt érezhető az ország legtávolabbi zugában is és döntő befolyással lesz a francia külpolitikára.

1918 ősze óta most először érzi magát Franciaország területi építésében komolyan fenyegetve. Franciaország március 16-án tudta meg, hogy az európai katonai erőviszonyok milyen nagymértékben ettőlódtek. Mért Hitler védkötelezettségi törvénye nem jövendő reorganizációt céloz, hanem egy félig meddig már meglévő katonai erőt hoz nyilvánosságra. Most már egész Franciaország tudja, hogy Németország, Közép- és Keleteurópa legerősebb katonai hatalma. A német fegyverkezés legfontosabb mozzanatán túl vagyunk már, Franciaországot máris tulszárnyalta! Technikai minőségben és csapatszámban, légiflotta és modern hadifelszerelés tekintetében a Harmadik Birodalom elhagyta Franciaországot. Franciaország előnyei a régebben kiképzett tartalék, az erődítmények és néhány ezer nehéz fegyverzetből áll. Természetesen ez az előny

A mindenkori mértéket, amelyet az erdélyi művésznak legalább is éppen hogy meg kell haladnia, azt az erdélyi művészet pillanatnyi fejlettségi és a tömegek öntudatának foka határozza meg.

A lényeg és a forma belső ellentmondásának elválaszthatatlan egységéből ki kell tehát hangsúlyoznunk az ellentmondásukat. Nem a forma a lényeg, hanem elsősorban jön a lényeg (a tartalom), amely keresi a megnyilatkozási formát, melyet a helyes uton haladva meg is fog találni.

Még egyszer tehát: A fiatal erdélyi művész kezdjen dolgozni, vagy folytassa a már megkezdett munkáját úgy, hogy előre haladjon azon az uton, melyet a történelem erői szabtak meg a tömegek számára, tehát az ő számára is. Irjon, tanuljon és újra irjon, önfegyessel és önkritikával. A példaképe pedig legyen Petőfi, aki úgy cselekedett ahogy irt.

hivonta kisebbedik. Németország előretörését háborús organizációk tekintetében Franciaország már nem tudja behozni: 600.000 elien 280.000 — így itéli meg a hadi helyzetet Herriot, legutóbbi beszédében.

A vezető politikai körök nézetiben erőteljes változás észlelhető. Franciaországban tényleges külpolitikai aktivizmus csak akkor képzelhető el, ha az az egész országot áthatja, a mérsékelt középtől a baloldali proletárig. Így történt most is. A korrekt Flandin, aki négy és félhónapi minisztersége alatt egyetlen szót sem szolt a Harmadik Birodalom ellen, most olyan kormánykommunikét adott ki, melyet Franciaországban Poincaré és Clemenceau napjai óta nem hallottak. Jouvenal, a „békítő”, a négyhatalmi szerződés embere, aki Németországot a nagyhatalmak tanácsába akarta bevinni, alsónek csak alármat a képviselőházban. Herriot újra ahhoz a külpolitikához tér vissza, mely miatt 1933 őszén szabadságot kaptak. Jaque Kayser, ki az aktív pacifista politika képviselője, erőteljesen bírálja Laval ingadozását és követeli a keleti biztonsági paktum azonnali megkötését.

Miből áll a francia külpolitika teljesen új irányzata Hitler védkötelezettségi törvényének proklamálása után? Az új metódus: a Népszövetséghez intézett panasz! Franciaország szándéka nyilvánvaló: először hozza nyilvános tárgyalás elé a fasiszta-német fegyverkezést és a szerződések megszegését. A Hitler fegyverkezése által fenyegetett országok a Népszövetségtől megkapják a legfelsőbb jóváhagyását cselekvésükre, egészen a gazdasági rendszabályok szigorú alkalmazásáig. A genfi panasz azt mutatja, hogy Franciaország politikája önálló.

Mussolini és Mac-Donald ellene voltak: Mussolini, mert ő a nagyhatalmak Genfen kívüli akcióját pártolja, Mac Donald—Simon, mert nem akarták Németország visszatérését a Népszövetségbe megnehezíteni. Franciaország ellentámadásának taktikai értéke megakadályozza, hogy Németország Genfben való visszatéréséből cseleértéket kovácsoljon. Ezért volt Simon mozgási szabadsága korlátozva és ezért csökkent az angol-német megegyezés lehetősége. „Mi nem akarjuk, hogy egy hadisákos és nehéz Marscsizmas Németország Genfben bevonuljon” — írja a napokban egy párisi ujság.

Franciaország másik ellenakciója a nyugati biztonsági blokk összehozása. A hármas konferenciákon, Párisban és Comoban, először történik meg, hogy Olaszország, Franciaország mellett foglal állást. Ez a római megegyezés eredménye.

A harmadik és legfontosabb tette Franciaországnak Laval moszkvai utazása, amely a keleti paktum végleges megkötését célozza. A szövetséges Szovjetunió értéke Franciaország előtt tisztán áll. A Szovjetunió hiederejét nem érte utól a Harmadik Birodalom. Ezért a legerősebb ellenfele a Harmadik Birodalomnak. Ezt tudja. Ezt tudja Franciaország és ezért ragaszkodik a keleti paktumhoz. Még soha nem követelték Párisban olyan egyöntetűen a keleti paktum megkötését, mint most, Hitlervédkötelezettségi törvényének proklamálása után.

Litvinovnak kilátása van rá, hogy a március 16-ki csinynek ő lesz a nyertese.

A zsenri és a mágnás küzdeme Magyarországon

Magyarország kormányzója Horthy Hindenburgra emlékeztet; gróf Bethlen István a vezér úgy látzik, hogy Hugenberg sorsában osztozik. És Gömbös képesnek érzi magát, hogy Magyarország Hitlerévé váljon.

Gömbös Bethlen vállain kapaszkodott föl. Szabad csapat vezére és véreskezű ellenforradalmár, neve így ismert. Azután Bethlen uralma alatt rendezett reakció volt Magyarországon, Gömbös körül pedig minden elcsendesedett.

Gömbös olyan embernek látszott, akinek ugyan volt múltja, de nincs jövője. Neki természetesen más volt a véleménye. Betegesen hiu, mértéktelenül hatalomravágyó, szokatlan energiájú; egyben olyan ember, aki az eseményekből levonja a tanulságokat és azokat habozás nélkül kihasználja. Gömbös behizelegte magát Bethlen grófnál, aki tíz évig majdnem korlátlanul uralkodott Magyarországon. Bethlen úgy gondolkozott, hogy őt az ifjúság és a nemzeti-radikális elemek megnyerésére nagyon jól felhasználhatja. Bizott benne, mint Hugenberg Hitlerben a harzi paktum megkötésekor. Sőt, mikor személyes okok miatt ezélt két évvel a kormányból kilépett, a kormányzóval utódává nevezlette ki magát.

Gömbös, aki éppen olyan jó intrikus, mint demagóg, ezalatt a két év alatt aláaknáztatta a talajt Bethlen lábai alatt. Minden valamirevaló állást elvett a Bethlen embereitől és saját híveit helyezte el helyükbe. Végül kibuktatta kormányából a két Bethlen barát minisztert is, helyüket saját emberei foglalták el. Többek között a belügyminiszteri posztot is Gömbös benső híveivel töltötte be. Erre az állásra különösen megbízható ember kellett, a választások levelezése érdekében.

Bethlen kezdett nyugtalankodni. Gömbös minden tőle követelt hűség nyilatkozatot leadott, Bethlen megnyugodott. Az alkotmányban előírt legközelebbi választásig, 1936 nyaráig minden rendben lett volna. Március ötödikén reggel a

kormánypárt bizalmat szavazott a kormánynak. Ennek dacára délután Gömbös miniszterelnök feloszlatta a parlamentet. Hogyan sikerült neki Horthy aláírását megszereznie, az rejtély. Azonban Hindenburg okai, melyek őt a Hitlernek való aláírásra rábirták, szintén nem voltak egészen érthetőek.

Most választás van Magyarországon! A régi választói törvény alapján: 199 képviselőt nyilvános szavazással választanak a falvakban és kisebb városokban, 46 képviselőt Budapesten és hét nagyobb városban titkos szavazással.

Mióta Gömbös miniszterelnök lett, többször esküdözött, hogy soha többet nem lesz nyilvános választás, mert a nyilvános szavazás lelkiérszak. Mióta hatalmon van, elmulasztotta a választási törvény megváltoztatását. Ezért kell tehát most is nyilvános választani, hiszen Gömbös „legális”. Vérző szívvel kezdte a lelkiérszakot nézni; mely az előbbi választási mókáktól csak abban különbözik, hogy nem Bethlen, hanem Gömbös erőszakolja meg a lelkeket.

Gömbös a régi választási törvény szerint választ; ez azt jelenti: 199 választókerületben nyilvános szavazással választanak; 46 kerületben titkosan szavaznak, de természetesen nagy nyomást fognak gyakorolni.

Magyarországon mindig nagy súlyt helyeztek arra, hogy a külföld előtt lejátszák a „szabad választások” komédiáját. Ezért nem vezetik be a Hitler rendszer egyik listáját. Egész étlapra való párt van, sőt még ellenzéki is. A fontos, hogy az ellenzék a kormánypárti többség mindig leszavazhatja. És Gömbös ehhez a magyar szokáshoz hű marad. Csak az a fontos neki, hogy versenytársát Bethlent kibuktassa, hogy ő legyen a parlament ura és azt tesse, amit akar.

Mit akar Gömbös? Programbeszédében kijelenti, hogy ő „haladó konzervatív”. Nyújtható formula ez, mint a Hitleré. Gömbös

reformokat ígér. Létezett valaha olyan pártvezér, aki nem ígért reformokat?

Gróf Bethlen a mágnások exponense, akik eddig egyedüli politikai urai voltak Magyarországnak, Gömbös ezzel szemben a zsentrik képviselője. Magyarországon az 1919-i rövid időt kivéve; a mágnások uralkodtak és a kormányzást a zsentrikre bízák, a népek semmi beleszólása sem volt. Most a kismesek akarnak uralkodni. Vajjon megcsinálja Gömbös az agrár reformot és szétosztja a kisajátított latifundiumokat, vagy csak ezzel fenyegeti a mágnásokat, hogy engedelmessé tegye őket? Vagy a kismesek forradalma Gömbös és a mágnások kiegyezésével fog végződni, a dolgozó rétegek bőrére?

A mágnások belpolitikailag a legerősebb reakciók. De külpolitikailag az évszázados gyakorlat folytán azt az öröklött bölcsességet vették fel, amiért Bismarck az angolokat is dicsérte.

Gróf Bethlen és Gömbös, mindketten szenvedélyesen sovinszták. De Bethlen meggondolja a külpolitikai következményeit egy kiméletlen revíziós kampánynak. Gömbös is gondol majd erre?

Európa békéjét egyedül Hitler politikája fenyegeti komolyan. Ennek a politikának lesz erős támasza Gömbös választási győzelme is.

**Olvassa és terjessze
az Egy Hét-et**

Felelős szerkesztő:
BÁRDOS LÁSZLÓ

Minden cikkért a szerzője felel

Laptulajdonos:

„EGY HÉT” Lapkiadóvállalat

Előfizetési díj: Egy óra 12 lei,

3 óra 30 lei, egy évre 120 lei.

Előfizetési díjak postabélyegben is
beküldhetők

Tipografia „MERCUR” S. A. Oradea
Strada Alexandri 11.

Mr. Thomson rendet csinál

Irta: CSERESNYÉS SÁNDOR (Timișoara)

A keletafrikai Kénia Kijabe kerületben, a Kikuyu törzs kebelében veszedelmes szekta alakult, a Watu Wa Muungu, az Isten fiai... fehéremségek ellen... A kormányzó titkos fegyvertárat fedezett fel az őserdők mélyén. (Londoni lapok jelentése.)

Thomson ur a bungalow verandáján emésztette lunchét. Egyenletesen fehér füstkarikákat eregetett és az illatos füst szinte mozdulatlanul lebegett a nyugágy felett. Gloriát vont Thomson ur feje köré a füst és Thomson ur acélkék szeme bágyadt nemtörődomséggel meredt el a veranda korlátja fölött. A pálmák közül idecsillogott a Hegy havas csucsa és Thomson ur arra gondolt, hogy mennyivel jobb lenne most arrafelé, hűvös hóban pihenni, mint ebben az istenverte, kiállhatatlan fészekben, ezzel a színes csúrhéval vesződni. Thomson urnak rendszerint felforr az epéje, ha erre a színes csúrhéze kellett gondolnia, amelyet a bölcs kormány az ő atyai jóindulatába, de főleg erélyébe ajánlott. Nos, erélye az van Thomson urnak, viszont semmi kedve, hogy emésztését ilyesmikkel zavarja. Pláne, hogy félóra múlva már beáll a déli hőség. Akkor sietve be kell bujnia a házba és bármilyen shocking dolgot is, de anyaszült meztelenül kilódja át azokat a rettenetes órákat, amikor szinte izzadnak a falak és ordítani kellene a kintől. De úgy tesz, mintha nem érezné a meleget, mert Thomson ur bölcsője az essexi lankákon ringott, ahonnan tudvalevőle Ófelsége leghiggadtabb és legmegfontoltabb alattvalói kerülnek ki.

Thomson ur most picit felemelte a kezét. Alig észrevehető intésnek készült ez a kézmozdulat. Rongyhalom emelkedett fel a veranda sarkában és nesztelenül a nyugágy elé surrant. Fiatal négerfiu remegő-fehér szemgolyója riadtan figyelt Thomson urra. Thomson ur meg sem mozdult, csak a szája sarkából morgott oda valamit.

A fiu az asztalhoz ugrott és a következő percben recsegve, zugva jelentkezett Daventry.

— Éhségmarsok a Hyde parkban.

MacAdams... Wedgwood... sztrájk a bányavidéken... MacDonaid... prince of Wales... Mita, mta...

A nyugágy most reccsent egyet. Thomson ur kimászott belőle és felállt. Nyújtózott egyet, azután határozott mozdulattal lecsavarta a rádiót. Ófelsége szolgálatában eltöltött harminc nyugdíjgosisító év lázadózott benne, ha ilyesmiket hallott, hogy sztrájk, éhségmars, meg MacAdams. Pokolba a szemét alakokkal. Gépfejevert nekik. Ugy kellene elbánni velük, mint ahogy Thomson ur szokott ezzel a bandával itt. De csitt, még a falaknak is vannak füleik és ha a Head Governor meghallana valamit, akkor úgy jár, mint tavaly, amikor a tóba lökte azt a nyomorultat és orrt kapott érte Kharumból. Nehéz az élet az Egyenlítői tartományokban. Ha ez így megy tovább, talán még azt is megkívánják tőle, hogy emberszámba vegye ezt az örökké lázadó sörredéket.

Thomson ur megtörölte a homlokát, mert már kövér verejtékcseppek futottak le rajta. Legjobb erre nem is gondolni, vélte és lassan méltóságtejesen bevonult szobájába. A verandán már erősen érezhető volt a meleg és Thomson ur sóhajtvá vetette le kabátját a hűvös szobában.

Lenn a faluban napok óta sugdostak. Egyik házból a másikba surrantak hejlékony, fűrgő alakok, akik a Hegyről jöttek le éjszaka, sőt azt mondják, hogy a Hegyen túlról küldték őket, és olyanokat sugdostak a kikuyuk fülébe, hogy a férfiak mindjárt lándzsa után kapkodtak. Még az állomásra is eljutott a hír és az őrmestetek alig győzték fékentartani mezteláb katonáikat.

— Ez a föld a mienk és a fehérek csak bajt hoztak reánk.

— A szárazság, sáska, minden rossz a fehérek miatt zudul reánk.

— A fehérek puskái megzavarták Watu Wa Muungu.

Kunyhóból kunyhóba csusztak az idegenek és mire kétszer fordult a hold a Hegy mögött, az egész falu

összegyűlt az erdőben. Sűrűn jöttek azután kevesebben. Később katonák is jöttek. Levetették tarka ruháikat és ágyékkötőjük alá revolvert dugtak. Két fiatal fiu a főnököt is elhozta.

A főnök már egészen hülye volt a sok pálinkától és szüntelen mozgatta a fejét, meg morgott. Amikor az egyik idegen arról beszélt, hogy a fehérek megzavarták a kikuyuk fejét pálinkával, amely a gonosz szellem vize, felnézett a Főnök is, de csak hülyén hunyorgott tovább. Senki sem hallgatott már rá, mert mindenki figyelte az idegenek szájáról lepergő szokatlan szavakat.

— Mienk ez a föld és ők mégis vernek minket.

— Thomson ur korbáccsal kerget el, ha hozzá fordulunk.

— A fehér katonák elragadják lányainkat, azután eladják őket.

— Thomson ur az Ukerevoba fojtotta a fiatal főnököt.

— Halál Thomson urral

— Halál Thomson urral

Mire a hold felért az erdő fölé, már mindenki izgatottan hadonászott. A katonák, akik nem voltak ugyan kikuyuk, dühösen forgatták a szemeiket és sűrűn rángatták elő revolvereiket ágyékkötőjük alól.

Mire a hold egész arcát megmutatta, az idegenek felállottak.

— Kikuyuk, mit akartok? kérdezte az egyik, egy egészen fiatal legény, akinek a hangja tompán verdeste lapos fület és úgy szólt, mint a harci dobok szava az öregek korában.

— Héborut! — ordították a férfiak és körülfutották a fákat.

Hajnamban az idegenek visszamentek a Hegyre és magukkal vitték a falu fegyverkovácsát. A katonák meg trombitaszóra futólépésben siettek az állomás felé. Talán csak egy árnyattal voltak fáradtabbak, mint máskor.

— Rájuk jött a szerelmeskedés — gondolta Smith az őrmester, aki már negyvenedik éve állott gyarmati szolgálatban, — ilyenkor nehezebben mozognak.

Korbács dolgoz az ilyesmi, füzte

tovább gondolatait. Nos, azt megkaphatják tőle...

*

Thomson ur lement a faluba. Az őrmesterekkel, meg egy szakasz katonával. A disznók nem akartak önként jelentkezni az utépitéshez, hát majd kiválogatja maga az alkalmasokat. A kunyhók elején levő kis téren trombitáltatni kezdett.

Harsogott a trombita, de egy lélek sem jelentkezett. Azután elküldte a katonákat, piszkálják ki azok a csürhét a kunyhókból.

Lassan összeverődtek az emberek.

Félkörben állottak, mert Thomson ur vigyázott arra, nehogy hátamögé kerüljön valamelyik. Nagyon gyakoriak a kellemetlen esetek és ezek a fickók ördögien jól kezelik a lándzsát. Thomson ur elmondta angolul a mondókáját és az egyik őrmester lefordította. Hogy kétszáz ember kell az utépitéshez.

A feketék hallgattak. Tudták már, mit jelent ez.

Az őrmesterek is tudták, a fekete katonák is tudták. Ők a tulsó part-ról jöttek és látták, amikor ott megépítették a Nagy Utat.

Minden méterre egy fekete hulla esett.

Aki nem pusztult el ott, az behalt a korbácsütésekbe, éhségbe, forróságba.

Pénzt nem adtak. Pálinkával fizették őket. Meg kevés szárított hallal.

Igy építették a fehérek a Nagy Utat.

A falu hallgatott.

Thomson ur arra gondolt, hogy tavaly ilyentájt dobatta a tóba a fiatal Főnököt. Az is így hallgatott. A Kénia vidéken csendnek, rendnek kell lennie.

Ez a bárgyu alak itt nem fog semmit ellene tenni. Kiszámolta a férfiakat: egy, kettő, három, négy, százötven, kétszáz.

A falu eleje, a törzs eleje vele megy.

— Les, pálinka, biztatja Thomson ur őket, s mire az őrmester lefordítja nekik, csodálkozik.

Egyik se vakkantotta el magát. Máskor ugrálnak az örömtől. Most meg némán bámulják a földet és ha jobban megnéznék őket, hát láthatná, hogy furcsa fényben ég a szemük.

*

Estére megint összejöttek az erdőben.

Most már újabb hírrel jöttek az idegenek. A Hegy oldalán kovácsolják a lándzsákat, gyűjtik a nyilmér-

get és a tulsó parton lopkodják a fehérektől a puszkákat.

A Főnök hülyén beledörmögött a táncba.

— Mienk lesz minden, sok, sok pálinka, mind a mienk lesz.

A katonák megtapogatták övük alatt a revolvereket.

*

Mire hétszer fordult a hold, Thomson ur megint lejött a faluba az emberekért. Pár szóval megmondta a főnöknek, hogy ket nap mulva itt vannak a mérnökök, akkor megindul a munka. Addigra mindenki álljon munkára készen. Ha nem, őt teszi felelőssé. A Főnököt.

A Főnök a fejét ingatta és dünyögött.

— Szeret bennünket az Isten... velünk van az Isten...

Thomson ur csodálkozva fordult oda az őrmesterhez:

— Mi van ezzel az állattal? Mit morog ez összevissza?

Az őrmester nem szólt semmit. Ő már hallotta ezt a dalt a kaszárnnyában is.

*

Két holdtölte mulva mindenki csomagot cipelt haza. Minden házban rejtegettek valamit és az idegenek a Főnök házába mentek.

Reggelig vártak, akkor előhozták a tamtamot. Megpergették a tamtamot, puszta ököllel verték és a falu összefutott a Főnök háza elé.

Az apjuk, meg annak az apja ideje óta nem verték a tamtamot a faluban.

Minden tagjuk bizsergett a dob-szótól, ami hosszan huzódott a falu fölött. Az erdő fölött, a Hegy fölött. Az erdők, hegyek, kunyhók fölött. Egészen a partig huzódott a dob bergés, meg a másik partig.

Az erdőből és a kunyhókból egyre gyűltek az emberek.

Lándzsák, nyil meg dorong volt a kezükben.

Jöttek meztelen emberek is puszkával és revolverrel.

A testükön látszott, hogy nem járnak mindig meztelenül.

Egyformán lépnek s mindenki ismerete őket, mert ők voltak a katonák.

Egybegyűltek a főnök háza elé s egyre szólt a dob.

Hiába hívta a trombita a katonákat az állomásra. Ott táncoltak ők is a többiekkel együtt a cölöp körül. Thomson ur házáig hallatszott el a dob-szó.

Az őrmesterek futólépésben jöttek át a telepről. Mindegyik golyószórót

cipelt magával.

A két mérnök csak tavaly került át a tengeren.

Rózsaszínű voít az arcuk és tanácstalanul nézték, hogy rohan ki Thomson ur a verandára.

Thomson ur kiabált, de a gyerek nem került elő.

Már napkezte óta állt a dobok mellett és énekelt.

Azután lefelé indultak a faluba. Thomson ur, a két mérnök és az őrmesterek. Thomson urnak kézi-gránát volt a zsebében, meg két revolver.

Az övébe viziló korbácsot dugott.

A házak elején megálltak és nézték a kavarodást.

Ahogy megérkeztek, a táncnak hirtelen vége szakadt. Mindenki megállt és a meztelen emberek összehuzódtak a cölöp körül. A kezük keményen markolta a lándzsát, dorongot, nyilat, revolvert.

— Kérdezze meg tőlük Smith, mit akarnak? És honnan van puszkájuk?

Smith kiállt és kérdezett. Tizen, százan, kétszázan feleltek.

— Nem akarnak az utakra menni. Azt mondják, hogy ez a föld az övék és elégük volt már a verésből.

Thomson ur előtt vérbeborult a világ. Kikapott egy tojásgránátot a zsebéből és odavágta, ahol legsűrűbben álltak. Most ütött az ő napja, megmutatja a fekete csürhének, gondolta és letörtülte a vérfoltot, ami a karján vereslett. Idáig csapott a veroszlop, amit a gránát felrántott.

Azután pár nyil repült a térről. Ugy álltak, mint a barmok a vágóhidon, halálraszántan és szemük fehérje majd kidülledt. A katonák előrántották revolvereiket.

— Tüzelj, ordította Thomson ur és az őrmesterek közül tüzeltek. A golyók keresztülsepertek a téren és a két mérnök összenézett. Valami kényelmetlenült a zsebéjükben és lassan hátat fordítottak az egésznek.

Később megszűnt a tüzelés is és Thomson ur megindult a Főnök háza felé. A ház előtt halmokban heverték az alaktalan hústömegek. A falról kaparni lehetett volna az odatapadt véres fekete roncsokat.

Az egyik csomóban valami megmozdult. Thomson ur, csakugy megszokásból odacsapott egyet, azután visszafordult a mérnökök felé.

— Holnap megkezdhetik a munkát. A többi itt lesz reggelre.

A lunchöt a terraszon szolgálták fel. Ezuttal egy őrmester, mert a groom három darabban hevert a dob roncsai alatt.

A jogászok és ügyvédek harca

A jogászság panaszainak orvoslását Pop Valér igazságügyminiszter már kötelezően megígérte, sőt a Dimineața már úgy tudja, hogy az ügyvédtörvény módosítását még ebben a parlamenti ülészakban letárgyalják és megszavazzák. A javaslat lényeges enyhítéseket visz keresztül a jelenlegi törvénynek az ügyvédi diploma elnyerését megnehezítő intézkedéseire és a diploma elnyerésének feltételeit lényegesen megkönnyíti.

Hiába volt tehát az országos ügyvédsztrájk elhatározása, hiába az ügyvédi kamarák egyhangú tiltakozása, a harcban ugyilátszik a diákság marad fejtűl.

A jogászság és ügyvédi kar ebben a küzdelemben kicsiben benne van a polgári osztály egészét jellemző, az osztályon belül felemelkedő ellentétek egymásratámadó erőinek egymást bomlasztó folyamata.

A magántulajdon alapján felépült társadalomban az osztályhatalom részei birtoklásának nem morális, de kizárólag materiális érdeke az ugyanazon körön belül elhelyezkedőket erősebbé fogja. De az egységbe fogásnak ez a tendenciája a kívülállók ellenállását önmagától váltja ki.

Ahogy a fejlődő gépipar a kézműves mesterek céhét felbomlasztotta, a fejlődésnek ugyanaz a folyamata életre hívta az ugynevezett szabadfoglalkozásúak, intellektuelek, orvosok, ügyvédek, mérnökök kar összefogását.

Az iparosodás fejlődése az egyiket megszüntette, a másikat megalkotta. Megszüntette az ipari céheket, amelyek a termelésnek ugyanazon a síkján feküdtek, ahol a gépipar is elhelyezkedett és így versenytársként szerepelt, megteremtette az intellektuelek kari csoportosulást, akik nem közvetlen termelők, csak a termelőeszközök tulajdonosainak kiszolgálói. A fejlődő ipari termelés a szakmunkások szakképzettségének mind tökéletesebb fokát igényli, amilyen mértékben fejlődött az előbbi, ugyanolyan mértékben emelkedett az utóbbiaktól megkivánt előképzettség úgy mennyisége, mint minősége és ezzel a diploma elnyerésének nehézsége.

Ennek a folyamatnak az ügyvédekkel és Romániában szemtanui

voltunk. Ahogy a csatolt területekkel megnagyobbodott Románia a gyors iparosodás útjára lépett, ahogy a román ipar a termelés fokozatosan jelentékenyebb szerepet játszó faktora lett, ugyanolyan mértékben újabb és újabb tanulmányi fokozattal nehezítették meg az ügyvédi kamarába való belépés és a teljes jogú ügyvédi diploma elnyerésének feltételeit. 1927-ig hároméves — egyébként is nem túl szigorú — egyetemi végzettség teljes jogú ügyvédet adott. Az 1927-es törvény a hároméves egyetemi tanulmány sikeres elvégzéséhez három évi gyakorlatot írt elő, az 1931-es törvény pedig az ügyvédi diplomához a doktori cím elnyerését is előfeltétellé tette.

A hasonlóságokban rejlő ellentétekre élesen utal, hogy míg a tőkés termelési rendszer iparosodási folyamata az ügyvédség szakképzettségi szintjét felemelte, a még gyorsabb iparosodás útjára lépett új Oroszország az ügyvédséget, mint foglalkozási ágat megszüntette. A kapitalista termelési rendszer individuális és osztályérdekeinek örök konfliktusa az életaktusok mind nagyobb területének jogi szabályozását és ezzel a jogrendszernek mind átfogóbb, vég nélküli kiterjesztését igényli, a kollektív fermelés magasabb egysége az egyéni és osztálykonfliktusok megszüntetését és ezzel az életviszonyok

jogrendszer szerű szabályozását fölsőlegessé teszi.

Romániában is épp úgy, mint a többi nyugati államban már előbb, az előképzettség magasabb foka és annak állami kontrollja ebben a társadalomban szükségképp az elzárkózáshoz vezet. Az elzárkózásnak ez a gyors romániai folyamata a kívülrekedtek, a diákság tiltakozását és ellenállását érleli ki. 1929-ben az egyenes irányú elzárkózási folyamatot a diákság ellenállásának sikerült is időlegesen áttörni. Törvényhozásilag megadták nekik a jogot, hogy az egyetemre akkor már beiratkozottakra ne vonatkozzon a törvény korlátozó intézkedése. Azóta ezek a korosztályok az egyetemről kikerültek és helyüket újak, a kizártak foglalták el. Ezt az új csoportot, ha lehet, még jobban nyomja a tanulmányi évek végeleáthatatlan hossza és a vele fordított arányban jelentkező anyagi kitartás és kilátás: a diákság tulnyomó része Romániában a parasztosztályból és az állami kishivatalnokok gyermekei közül kerülnek ki, olyan társadalmi rétegből, melynek elszegényedése mértőföldes csizmákban halad előre. Leromlott anyagi helyzetében okot lát a diákság a harcra. A harc sikeres megvívásához pedig sulyt, erőt az a politikai szerep ad, amit a tömegbázist kereső fasizálódási folyamat tudatosan nekik szánt.

Védtekerésül
öblítsük torkunkat

DIANA

sóborsszesszel

Szerkesztőségi posta

Az író és a háboru. A Nyugat ankétot rendezett és megkérdezte az írókat, mit tegyenek a háboruval szemben. A magyar írók többsége a háboru ellen foglalt állást. Akadt azonban két költő, akik *nemcsak érthetőnek tartották a háborút, de nélkülözhetetlennek.* Az egyik költő Kosztolányi Dezső, a másik Füst Milán. Kosztolányi Dezsőn nem csodálkozunk. *A szegény kisgyermek panaszai a férfi nyafogásává váltak az ötvenéves költő lantján.* Kétségtelen, hogy Kosztolányi Dezső nagy formaművész, azonban a forradalmak után első volt, aki az ellenforradalmárok táborához csatlakozott és megteremtette híres antiszemita rovatát a „Pardont”. Nem volt pardon zsidónak és munkásnak, a haladó szellemnek, még Hatvany Lajosnak sem, aki Kosztolányi Dezsőt felfedezte, mindenképpen istápolta. Kosztolányi Dezső elfogultságánál is megdöbbentőbb a husz év előtt ultramodernnek számított Füst Milán hozzászólása. Füst Milánt e lap szerkesztője maga látta rángatózó arccal a háboru alatt egy budapesti kórházban, ahová mint segédszolgálatos is teljes kiszuperálásra jelentkezett. Füst tanár ur még a front mögött sem óhajtott résztvenni a háboruban, amit most oly melegen ajánl az emberiségnek. A Nyugat ankétján emberi és tisztességes választ ad Bálint György, aki azt kérdezi Füst Milántól, mint Japán szószólójától, hogy vajjon ki nem tud megélni a jelenlegi japán területen: az oszakai dömpingtextilgyár főrésztvényese, vagy kiskorú munkásnője? A japán munkás, akinek végső életkorhatára 45 esztendő. Ennél tovább nem bírja. A brasovi I. Szemlér Ferenc szintén a háboruspárti Kosztolányival polemizál. Kosztolányi vágyalomnak ne vezi az emberiség békéjét és I. Szemlér Ferenc azt kérdezi Kosztolányitól „Nem tudja Ön mester, hogy mindent, amit az ember elért, csak vágyálmainak köszönheti?...” Az emberi élet minden javulása kezdetben utópiának tetszett, mondotta Andrée Gide is. Kár, hogy I. Szemlér Ferenc nincs azok között, akik világosan látják az emberi élet javulásának ma már nem is utópisztikus utjait.

Brassói Lapok. Az önök 1935 március 31-iki számának hirdetési rovatában olvassuk a következőket: *Astra mozgó. Lil Dagover és Hans Rehman. Egy szép asszony kalandjai. A Völkischer Beobachter írja:*

Imre Andor és a képei

Oradea, ápr. 4.

Él ebben a városban egy fiatal orvos, aki épp olyan buvára a mai ember lelkének, mint annak a tudománynak, amelyre felkészült egyetemi éve alatt. Imre Andor, aki már az új orvosgeneráció tagjai közé számít, vérrel és verejtékkal vere-

móniáján olyasmit is meg akar fogni, ami dokumentál, gondolkodásra készítet és sokszor harsogva követeli tőlünk az öntudatra ébredést. Különösen háboruellenes képei erősek és megdöbbentő karakterizáló hajlammal mutatják be az individuális ember katasztrófáját, amely azonban nem-

kedte ki magának a kenyeret adó diplomát.

Amíg azonban eljutott a kenyérhez, a művész szeme felnyitott benne olyan éleslátással, ami mellett csaknem valamennyi alkotása demonstrál.

Imre Andor, amikor a kezébe veszi ez ecsetjét, tul a vonalak har-

csak az övé, hanem a tömegé. Azé a tömegé, amelyben ő csak egy.

Famunkások, görnyedt kubikusok küzdelme az anyaggal, a vergődve is jobbfelé törekvő élniakarás, ez az amit keres és ez az amit megtalál a néző Imre Andor képein, amelyek közül egy remekbe sikerültet mellékelve közlünk.

„Szép volt, vig volt, mulattató volt. Herman Kosterlitz igen ügyesen rendezte”. Ez az apróhirdetés feletébb mulatságos és precedens nélküli. Ez az első eset, hogy erdélyi magyar lap a könyvégetők hivatalos lapjának idézetével ajánl az olvasóinak kulturát. És mit szólnak ehhez a javarészt antifasiszta érzelmű olvasók?

Wodi. A novellának, itt-ott szükséges némi javítással, sorát ejtjük.

Diós Gépről kopirozott kézirata, sajnos olvashatatlan.

K. I. Marghita. A Dezső alkalomadtán jönni fog.

Kiss Erzsébet. Verséből kivesszük a három legszebb szakaszt: „Mí háboruban született mai generáció átmeneti tagjai vagyunk egy régi jó békevilágnak, s képviselői a mai kor szellemének. — Husz éve immár imbolyogva tántorgunk, szédülve keresünk helyet, végre hová is tartozunk? — Mi mai huszéves világégés reakciói, kik parfóm helyett indigótól büzlünk, ujjainkon ékszer helyett tintafoltot hordunk...”

A „Mumus“ szalonképes...

Eden Moszkvából jön. Laval Moszkvába megy. Titulescu is.

A Szovjet tehát mostmár „szalonképes“, kétségtelenül.

Kiváló diplomaták és államférfiak járnak, mingyakrabban vendégségbe hozzá és ugyanezek a tetőtől-talpig uriemberek, tisztelettel fogadják Párisban, Londonban és másutt, szovjet orosz vendégeiket.

Pedig nemis olyan régen, a Szovjet: „Mumus“ volt. Ugyanez a Szovjet. Nagy mumus volt bizony a Szovjet és előkelő mamák vele ijesztgették mindenféle a „civilizált nyugaton“ a jöltáplált kis csemetéiket. Kevésbé előkelő mamák, kevésbé jöltáptált csecsemőiket már kevésbé. És mindenféle a mi nagy-szerű nyugati civilizációnkban, mindenféle rémmeséket találtak fel naponta a nagy mumusról. Ezek közül a legszelidebbek a következők voltak:

1. Oroszországban 1917 óta ki-zárólag emberevők laknak.

2. Oroszországban naponta három millió 649 ezer 503 embert végeznek ki. (Pontosan. Aki kételkedne, utána-számolhat).

3. Oroszországban hetenként — legkevesebb — 10 millió embert száműznek Szibériába anyaszült meztelentül. (Legjobb esetben Stalin protekciójára, egyeseknek megenged-nek egy sisónadrágot).

4. Oroszországban 18 év óta nem szántanak, nem vetnek és nem aratnak. Ennélfogva mindenki éhezik. (Aki mégsem éhezne mondjuk, azt felfalják, vagy egyszerűen lelövik, mint ellenforradalmárt).

5. Oroszország felett egy Stalin nevű főrem uralkodik. (Ennek a Stalinnak vérbenforgó szemei vannak és reggeltől estig a fogaikat csattog-tatja. Különös ismertetőjele még az, hogy jobbkezén véres tört, bal-kezében pedig füstölgő pokolgépet szorongat).

6. Oroszországban pár száz bol-seviki — akik mind szőrösök és mind négykézláb járnak — 170 millió szegény elnyomott muzsikot terrorizál. (Ez a terrorizált 170 millió ember egész nap térdénállva imád kozik cáratyuska mielőbbi visszatéré séért).

7. Oroszországban szabadszerelem van, amit úgy kell érteni, hogy az uccák mindentlét jajveszékeltő nagy-hercegnőkkel vannak tele, akiken a

UJ KÖLTŐK ÉNEKE

Irta: FORBÁT IMRE

Egykor papírsáráknyal ostromoltuk az eget
mint kék pillangók röpködtek álmaink
a felhők felé, a csillagok felé
a hold vörös szájába

Ma kátrányos hordók közt álldogálunk
óriási üstökben forró aszfalt rottyog
fölöttük száll, fekete szélben
nagy árnyékok éjszakáiban
miként a füst fekete fantáziánk
a bosszus csillagok felé

Komorak és szürkék lettünk
mint felírás egy börtönfalón!
bérkaszárnnyák mostoha udvarában jártunk
gyárak hideg tornyai alatt
tömegsirok kereszt-erdejében
falvak égő kazlai özött
mezők tarlóin
mint Krisztus szomorú teste
olyan lett a szívünk
égő panasszal csordulásig teltünk

Örök dal zug a barna folyamokból
örök dal a hatalmas erdőkből
kőből, fából, csillagokból
de mi az ember fájdalmainak dalát
halljuk folyton és szünettelen
a fülünk zug ettől a daltól —
halljad, hogy sísteregnek
a lázadó szavak
mint a kondérokban izzó fekete aszfalt
hogy csikorognak
mint parti homok baggerék érc-torkában
és zeng-zug énekünk
mint üllőkre mázsásan hulló kalapács!

bolsevikiek nyilvánosan erőszakot követnek el. (A jajveszékeltést megafonok közvetítik).

8. Oroszországban naponta legalább tíz ellenforradalom van és ugyanennyi merénylet Stalin ellen, amikor is a vörös katonák minden egyes ellenforradalmárra külön 42-es nehézágyúval lövöldöznek, az életbenmaradottokat pedig a szokványos karóbahuzás, majd felnégyelés után, beszóva dömping szardíniának adják el.

9. Oroszországban mindenki rab-szolga és mindenki olombányában dolgozik bilincsbeverve, vagy —

ugyanígy — Szibéria jégbányáiban aszalja a jeget a gyűlölt szovjetnek.

10. Oroszország — mindent egy bevetve — alig áll a lábán. Olyan gyenge. Egy legközelebbi háboruban mindenki megfogja verni. Mindenki. Még Monaco is. Még San Marino is. (Hát még ez a Japán? Ez direkt felfalja másfél óra alatt) De azért mégis óvakodni kell tőle, mert: Ő a nagy „Mumus“. Bizony.

Ilyen rémmesékkal ijesztgették nemrég még az előkelő bébitket.

Na de ez régen volt. Akkor, mi-kor még a mumus nem volt: „szalonképes“...

Kéleti Sándor